

УДК 330.341.1:338.2
JEL: O31; O38; O40
DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2026-8-88-95>

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ІННОВАЦІЙНОГО ВІДНОВЛЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

© 2026 ПЕРЕПЬОЛКІНА О. О.

УДК 330.341.1:338.2
JEL: O31; O38; O40

Перепьолкіна О. О. Концептуальні засади інноваційного відновлення національної економіки

У статті обґрунтовано концептуальні засади інноваційного відновлення національної економіки в умовах масштабних структурних, технологічних, соціальних і геополітичних трансформацій. Розкрито економічну природу інноваційного відновлення як системного процесу відтворення та нарощення економічного потенціалу на основі технологічного оновлення, структурної модернізації, розвитку людського потенціалу, інституційних змін і впровадження нових моделей організації економічної діяльності. Визначено відмінність інноваційного відновлення від традиційного відновлення, що полягає у спрямованості не на повернення економічної системи до попереднього стану, а на формування якісно нової, більш продуктивної, ресурсоефективної, конкурентоспроможної та стійкої моделі розвитку. Узагальнено еволюцію наукових підходів до економічної реконструкції та відновлення, у межах якої простежено перехід від концепції фізичного відтворення виробничих потужностей та інфраструктури до розуміння відновлення як комплексного процесу структурної, технологічної, інституційної та соціально-економічної трансформації. Обґрунтовано, що для України інноваційне відновлення має передбачати поєднання реконструкції з модернізацією та трансформацією економіки, розвитком науки, технологій і людського капіталу, цифровою та зеленою трансформацією, формуванням нових технологічних ланцюгів доданої вартості та інтеграцією в європейські й глобальні економічні процеси. Визначено основні аспекти інноваційного відновлення: технологічний, структурний, інвестиційний, інституційний, людський, цифровий, екологічний і просторовий. Доведено необхідність формування інноваційної екосистеми відновлення як середовища взаємодії держави, бізнесу, науки, освіти та інших економічних суб'єктів, що забезпечує ефективне використання ресурсів і постійне підвищення якості економічного розвитку.

Ключові слова: інноваційне відновлення; національна економіка; економічна реконструкція; структурна трансформація; технологічна модернізація; економічний потенціал; інноваційна екосистема; людський потенціал; післявоєнне відновлення; економічний розвиток.

Бібл.: 15.

Перепьолкіна Олена Олександрівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економіки, Львівський торговельно-економічний університет (вул. Туган-Барановського, 10, Львів, 79005, Україна)

E-mail: olenaspr@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5784-1490>

UDC 330.341.1:338.2

JEL: O31; O38; O40

Perepolkina O. O. Conceptual Foundations for the Innovative Recovery of the National Economy

The article substantiates the conceptual foundations of innovative recovery of the national economy amid large-scale structural, technological, social, and geopolitical transformations. The economic nature of innovative recovery is revealed as a systemic process of reproducing and enhancing economic potential based on technological renewal, structural modernization, human potential development, institutional change, and the introduction of new models of organizing economic activity. The distinction between innovative recovery and traditional recovery is identified, consisting in its focus not on restoring the economic system to its previous state but on shaping a qualitatively new, more productive, resource-efficient, competitive, and resilient development model. The evolution of scientific approaches to economic reconstruction and recovery is summarized, tracing the transition from the conception of physically reproducing production capacities and infrastructure to an understanding of recovery as a comprehensive process of structural, technological, institutional, and socio-economic transformation. It is substantiated that, for Ukraine, innovative recovery should combine reconstruction with the modernization and transformation of the economy, the development of science, technology, and human capital, digital and green transformation, the formation of new technological value chains, and integration into European and global economic processes. The main dimensions of innovative recovery are identified: technological, structural, investment, institutional, human, digital, environmental, and spatial. The necessity of developing an innovation ecosystem for recovery is demonstrated as an environment for interaction among the State, business, science, education, and other economic actors, ensuring the efficient use of resources and continuous improvement in the quality of economic development.

Keywords: innovative recovery; national economy; economic reconstruction; structural transformation; technological modernization; economic potential; innovation ecosystem; human potential; postwar recovery; economic development.

Bibl.: 15.

Perepolkina Olena O. – PhD (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Economics, Lviv University of Trade and Economics (10 Tuhon-Baranovskoho Str., Lviv, 79005, Ukraine)

E-mail: olenaspr@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5784-1490>

ВСТУП

Сучасний розвиток світової економіки відбувається в умовах посилення структурних, технологічних, соціальних та геополітичних трансформацій, які суттєво змінюють традиційні підходи до забезпечення економічного зростання та відновлення після кризових потрясінь. Пандемії, фінансові й енергетичні шоки, порушення глобальних ланцюгів постачання, кліматичні зміни, технологічні зрушення, демографічні дисбаланси і зростання геополітичної напруженості зумовлюють необхідність переходу від моделі простого відновлення втрачених виробничих потужностей до якісної структурної трансформації економіки. Відновлення дедалі більше відходить від компенсаційного та набуває інноваційного характеру, передбачає оновлення технологічної бази, структурну перебудову виробництва, формування нових секторів економіки, розвиток людського потенціалу та підвищення стійкості до майбутніх шоків.

Економічна природа інноваційного відновлення базується на процесах відтворення економічного потенціалу на основі впровадження нових технологій, організаційних рішень, бізнес-моделей, інституцій і механізмів мобілізації ресурсів. На відміну від традиційного відновлення, орієнтованого переважно на повернення економічної системи до попереднього стану, інноваційне відновлення передбачає формування якісно нової структури економіки, здатної забезпечувати вищу продуктивність, ресурсну ефективність та адаптивність. У цьому контексті відновлення має розглядатися як елемент довгострокової структурної трансформації, в межах якої кризові втрати можуть стати стимулом для технологічного оновлення та переходу до нової моделі розвитку.

Особливої актуальності концепція інноваційного відновлення набуває для країн з високим рівнем соціально-економічної нестабільності, де економічні кризи поєднуються зі слабкістю державних інститутів, політичною нестабільністю, високою бідністю, нерівністю, демографічними проблемами та обмеженими можливостями бюджетної політики. Отже, відновлення потребує одночасного зміцнення економічної стійкості, інституційної спроможності та соціальної згуртованості. Для держав, що перебувають у стані конфлікту або постраждали від війни, проблема є ще складнішою. Фізичне руйнування інфраструктури та виробничих активів супроводжується втратами людського потенціалу, міграціями населення, руйнуванням освітньої та наукової систем, скороченням зайнятості й інвестицій та погіршенням інституційного

середовища. Досвід країн, що пережили конфлікти, засвідчує, що стійке відновлення потребує, разом із реконструкцією інфраструктури, одночасного розвитку освіти, охорони здоров'я, соціального захисту, зайнятості та інституцій.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ПУБЛІКАЦІЙ НАУКОВЦІВ

Виклик економічного відновлення після масштабних збройних конфліктів посідає важливе місце у сучасних економічних дослідженнях, оскільки відновлення передбачає не лише фізичну реконструкцію зруйнованих активів, а й формування нової моделі економічного розвитку. Так, С. Іванов, узагальнюючи досвід відновлення країн після воєн і збройних конфліктів, наголошує на необхідності розглядати повоєнну реконструкцію як можливість для структурних змін, модернізації економіки та реалізації раніше невикористаного потенціалу розвитку [1, с. 75–89]. О. Бородіна та В. Ляшенко, досліджуючи світовий досвід повоєнного відновлення, акцентують увагу на необхідності його адаптації до специфічних українських умов, зокрема через поєднання державної політики, міжнародної допомоги та інституційних реформ [2, с. 121–134]. І. Підоричева, аналізуючи досвід післявоєнного відновлення європейських країн, виокремлює значення зовнішньої фінансової підтримки, інституційної спроможності держави, модернізації виробничої бази та інтеграції економіки у ширші міжнародні економічні процеси [3, с. 190–207]. У цьому контексті Ю. Кіндзерський підкреслює, що відновлення промисловості України має ґрунтуватися не на простому відтворенні довоєнної структури, а на її технологічній модернізації, зміні галузевих пріоритетів та переході до виробництва з вищою доданою вартістю [4, с. 101–117].

Важливий теоретико-методологічний напрям формують дослідження макроекономічних передумов, факторів і моделей післявоєнного відновлення. М. Скрипниченко, здійснюючи макроекономічне оцінювання перспектив повоєнного відновлення України, акцентує увагу на взаємозалежності інвестиційної активності, динаміки виробництва, зайнятості, зовнішнього фінансування та макроекономічної стабільності [5, с. 29–43]. А. Даниленко та Г. Ершова систематизують основні фактори впливу на процес відновлення та доводять необхідність комплексного врахування фінансових, інвестиційних, інституційних, соціальних і зовнішньоекономічних чинників [6, с. 10–33]. М. Зверяков, своєю чергою, обґрунтовує необхідність формування нової моделі економічного розвитку

України, адекватної новим історичним реаліям, що передбачає подолання структурних диспропорцій, посилення ролі держави у стратегічному розвитку та орієнтацію на технологічне оновлення [7, с. 3–19]. Зазначені положення узгоджуються з класичними підходами до економічної реконструкції. Г. Коул розглядав реконструкцію як комплексне завдання відновлення господарської системи після масштабних руйнувань [9, с. 312–314], тоді як А. Гіршман пов'язував стратегію економічного розвитку із мобілізацією взаємопов'язаних інвестиційних і структурних процесів, здатних створювати кумулятивний ефект розвитку [10]. У працях Р. Дорнбуш, У. Руддінг та Р. Леярд, Д. Елвуд, П. Бурнхам, Г. дель Кастілло та С. Баракат повоєнне відновлення розглядається крізь призму взаємодії економічної політики, інституційних перетворень, міжнародної допомоги, реконструкції виробничої бази та політичних умов, що визначають результативність відбудови [11–15].

Водночас у сучасній українській науковій літературі дедалі більшого значення набуває інноваційна складова відновлення, що дає підстави для переходу від концепції простого відтворення зруйнованого до концепції якісної трансформації економіки. Н. Педченко, Ю. Нестуля, О. Кудаський та М. Педченко, розглядаючи інноваційну екосистему відновлення національної економіки, наголошують на необхідності формування взаємопов'язаного середовища, у якому взаємодіють держава, бізнес, науково-освітня сфера та інші суб'єкти інноваційного розвитку [8, с. 56–60]. Узагальнення наукових підходів дає змогу констатувати, що традиційна парадигма повоєнного відновлення, орієнтована передусім на компенсацію втрат і фізичну реконструкцію, потребує доповнення інноваційно-структурним виміром. Для України відновлення має бути не поверненням до довоєнного стану, а процесом формування якісно нової, конкурентоспроможної, технологічно модернізованої та стійкої національної економіки.

Водночас у науковій літературі недостатньо комплексно розкрито саме концептуальні засади інноваційного відновлення як цілісної макроекономічної моделі, що поєднує структурну трансформацію, інноваційний розвиток, людський потенціал, інституційні зміни, інвестиційне забезпечення та інтеграцію України у глобальний економічний простір. Це зумовлює необхідність подальшого теоретичного обґрунтування сутності, принципів, цілей, суб'єктів, механізмів та очікуваних результатів інноваційного відновлення національної економіки України.

Метою статті є обґрунтування концептуальних засад інноваційного відновлення національної економіки.

ОСНОВНІ РЕЗУЛЬТАТИ

Поняття «відновлення економіки», на перший погляд, достатньо зрозуміле і не потребує надто глибокого трактування та аргументації. По суті, йдеться про повернення соціально-економічної системи країни до певного стану, який є кращим або задовільнішим, ніж теперішній. Відтак, з огляду на таку логіку, аби вести мову про відновлення економіки, країна має перебувати в стані депресії, стагнації, кризи тощо. Однак, не відкидаємо думки про те, що відновлюватися може й національне господарство, яке на нині ефективно, утім в минулому мало кращі показники зростання або не в повній мірі реалізує власний ресурсний потенціал.

Окрім того, логічно постають питання про характер та міру, причини і фактори відновлення. Так, процеси відновлення можуть стосуватися переходу до високотехнологічного поступу чи банального нарощення виробничих потужностей у традиційних, невисоко технологічних видах економічної діяльності; класично ведуть мову про розширене, просте та навіть звужене (що передбачає зниження темпів розвитку) відтворення; причини відтворення можуть стосуватися необхідності виходу з кризи, а можуть мати й інший характер (орієнтацію на зміни в структурі економіки, зайнятості і реалізації інтелектуально-трудового потенціалу, зміцнення конкурентоспроможності, забезпечення просторового розвитку тощо); чинниками відновлення можуть бути зовнішні інвестиції, збереження й раціональне використання людського потенціалу, науково-технічний прогрес, регіональний та місцевий економічний розвиток тощо.

Таким чином, доходимо до усвідомлення, що економічне відновлення – далеко не проста категорія, яка потребує подальшого і методичного, і прикладного обґрунтування. При цьому, з огляду на властиву актуальність, економічне відновлення достатньо часто слугує предметом наукових дискусій, відтак, існує чимала кількість публікацій з цієї проблематики як у вітчизняних, так і в зарубіжних виданнях.

До прикладу, С. Іванов розглядає економічне відновлення передусім у контексті подолання наслідків війни та стосується повернення до певних масштабів господарської діяльності в цілому й у провідних видах економічної діяльності (зокрема у промисловості та сільському господарстві), відбудови інфраструктури, повернення населення з-за кордону, забезпечення належних умов

для проживання, вирішення соціальних проблем, а також обґрунтування джерел фінансування процесів відбудови [1, с. 75–89]. Такий підхід достатньо спрощений, включає і фізичну реконструкцію зруйнованих об'єктів і передбачає відновлення функціонування економічної та соціальної системи країни загалом.

На противагу цьому, О. Бородіна та В. Ляшенко ширше розглядають питання економічного відновлення. На думку науковців, це не просте повернення втрачених потужностей, а процес, який створює передумови для подальшого економічного розвитку країни засобами глибокого реформування її соціально-економічної системи [2, с. 121–134]. Завдяки цьому відновлення поєднує реконструкцію, інституційні зміни та формування нової моделі розвитку.

На засадах аналізування європейського досвіду відбудови країн після Другої світової війни І. Підоричева трактує економічне відновлення як комплексний процес реструктуризації, модернізації та переоснащення економіки, спрямований як на ліквідацію наслідків руйнування, так і на формування основи для довгострокового економічного зростання, зокрема на інноваційних засадах [3, с. 190–207]. Особливо важливим у цьому підході є те, що відновлення розглядається як можливість для здійснення структурних трансформацій. І дійсно, коли в країну надходять масштабні інвестиції, важливо, аби вони скеровувалися не стільки на відтворення того, що було, скільки на інноваційно-технологічну модернізацію нових об'єктів.

Розвиваючи ці ідеї, Ю. Кіндзерський принципово відмежовує відновлення від простого повернення економіки до довоєнного стану. Подолання наслідків війни має здійснюватися не шляхом продовження попередньої моделі економічної політики, а передбачати структурну модернізацію, реіндустріалізацію, розвиток стратегічних секторів, підвищення продуктивності та активну роль держави у формуванні нової економічної структури [4, с. 101–117]. З таким визначенням, на жаль, доцільно погодитися та закласти в етимологію відновлення економіки принцип покращення або, іншими словами, ефективізації, чого неможливо досягти без інновацій, цифрової трансформації економіки та суспільства, технологічної модернізації виробничих процесів.

При цьому, економічне відтворення слугує макроекономічною категорією. Відповідно, до слушного висновку доходить М. Скрипниченко, зазначаючи, що «... з макроекономічної позиції його якість пов'язується з відновленням економічної

активності, залученням інвестицій, високою нормою нагромадження основного капіталу, поверненням макроекономічної стабільності та забезпеченням подальшої позитивної динаміки ВВП» [5, с. 29–43]. Йдучи далі, науковець навіть розділяє дві компоненти відновлення: процес (1) відтворення та (2) нарощування економічного потенціалу. Погоджуючись із такою візією, можна хіба що додати, що, окрім нарощення, не менш важливим аспектом потрібно вважати ефективне використання потенціалу.

Актуальне питання піднімають у своїх дослідженнях А. Даниленко та Г. Єршова, зокрема стосовно форми економічних трансформацій. На думку науковців, це складний процес, який ініціює та регулює держава і який спрямований не на збільшення обсягів виробництва у межах існуючих видів економічної діяльності, а на структурну модернізацію, повний перезапуск економіки, зміну її структури та забезпечення якісного розвитку [6, с. 10–33]. Інструментами-тригерами відповідних змін вбачаються: стимулювання підприємництва й інвестицій, доступ до довгострокового капіталу, реформування економічної політики, розвиток високотехнологічних виробництв та усунення накопичених системних проблем.

Погоджується з таким висновком М. Зверяков, який зауважує, що «... післявоєнне відродження неможливе на основі тієї самої господарської моделі, яка сформувала попередні структурні диспропорції» [7, с. 3–19]. Відповідно, сам характер відновлення означає модернізацію та оновлення виробничого потенціалу, формування нових технологічних ланцюгів доданої вартості, нову індустріалізацію та зміну моделі економічного розвитку.

Нових барв характеристиці економічного відновлення надають Н. Педченко, Ю. Нестуля, О. Кудаський, М. Педченко, які вважають, що це невідкритий процес. Тобто одним із принципів державної політики в цій сфері має стати неперервність, і некоректно говорити про те, що економічне відновлення відбулося чи не відбулося. Досягнувши одних цілей, уряд має ставити й рухатися в бік реалізації наступних, вже вищих за порядком. Таким чином, актуальною стала концепція інноваційного відновлення, для реалізації якої в країні слід вибудувати повноцінну інноваційну екосистему у формі взаємодії суб'єктів, галузей та видів економічної діяльності, коопераційних зв'язків, інституційного середовища задля раціонального розміщення й ефективного використання людських, матеріальних та інтелектуальних ресурсів у контексті інноваційного розвитку [8, с. 56–60].

Отже, економічне відновлення трактується як системний процес взаємодії економічних агентів, спрямований на постійний інноваційний розвиток системи національного господарства.

Кращому розумінню теоретико-методичних характеристик відновлення національної економіки сприяє аналіз еволюції підходів до реконструкції та модернізації економіки, наведених у публікаціях зарубіжних науковців. Така еволюція передовсім вказує на поступовий перехід від його трактування як відновлення «втрачених» та загалом нарощення виробничих потужностей до розуміння реконструкції як комплексного процесу структурної, інституційної, технологічної та соціально-економічної трансформації. Якщо у ранніх концепціях переважно йшлося про просте відтворення, відбудову виробничих потужностей та інфраструктури, збільшення зайнятості тощо, то сучасні дослідження дедалі більше зосереджуються на зміні траєкторії та чинників поступу, зростанні рівня продуктивності праці, інноваційно-технологічній модернізації, а також гарантуванні стійкості й резильєнтності соціально-економічних систем.

Загалом у 40–50-х роках минулого століття економічне відновлення розглядалося з позиції державного планування цих процесів. Так, Г. Коул ще у 1943 р. у праці «Економічна реконструкція» вів дискурс про системне післявоєнне планування процесів функціонування національного господарства на засадах відходу від воєнної до мирної економіки, відновлення зайнятості, виробництва та платоспроможного попиту [9, с. 312–314]. Однак уже навіть у цих ранніх публікаціях із досліджуваної проблематики простежувалося розуміння відновлення матеріальних активів у бік ширшої участі держави: «... реконструкція передбачає зміну довоєнної економічної політики та активну участь держави у забезпеченні зайнятості й економічної стабільності». Г. Коул також відводив важливу роль фактору праці. Науковець вважав її відправною точкою еволюції концепції відновлення, що реалізується на засадах цілеспрямованої державної політики перебудови економіки шляхом збереження, нарощення й ефективного використання людського капіталу країни.

Подальші наукові дослідження мали фундаментальне значення для розуміння модернізаційної компоненти відновлення економіки. До прикладу, А. Хіршман у праці [10, с. 17–24] розвинув ідею реконструкції як частини плану структурного розвитку національного господарства. Науковець одним з перших зробив спробу довести, що розвиток хоча й може відбутися як результат «меха-

нічного» нарощування ресурсів, утім тут значно головнішим є покращення структурних пропорцій в економічній системі, надання інвестиційних імпульсів, посилення міжгалузевих зв'язків та подолання пастки «незбалансованого зростання» як джерел економічної динаміки.

Додамо, що ці ідеї особливо актуальні в сенсі дослідження теоретико-методичних засад, а також чинників і процесів інноваційного відновлення, коли після масштабних руйнувань економіка може скористатися шансом використати процес реконструкції задля формування нової структури виробництва і створення точок прискореного розвитку.

Власне, ці ідеї широко та комплексно розкриті Р. Дорнбушем, У. Нолінгом та Р. Леярдом та трактуються як потенціал економічної трансформації через реконструкцію та/або відновлення. На основі досвіду повоєнного відновлення країн Західної Європи та Японії, а також проблем трансформації країн Центральної та Східної Європи, реконструкція розглядається як процес побудови зовсім іншої моделі функціонування економіки. Позаяк науковці диференціюють поняття реконструкції та реконверсії, коли реконструкція стосується відновлення при збереженні існуючої економіко-галузевої структури національного господарства; натомість, реконверсія означає структурну перебудову економіки [11, с. 22–28]. У реаліях нинішньої України така модель означала б сучасну візію відновлення на базі структурної модернізації.

Поміж іншого, у 1990-х роках економічне відновлення все більшою мірою ототожнюється з процесами трансформації національного господарства. У вказаному світлі Д. У. Еллууд рухався далі та розглядав економічне відновлення як комплексний процес модернізації, охоплюючи такі аспекти, як ресурси, вартість реконструкції, зовнішня допомога, економічні взаємозалежності та формування передумов довгострокового економічного поступу [12, с. 30–34]. Принцип комплексності модернізації полягає в тому, що вона супроводжується якісними інституційними змінами, розвитком економічної інтеграції, розбудовою торговельної інфраструктури, і все це відбувається узгоджено в руслі створення необхідних умов для майбутнього зростання. Переконання Д. У. Еллууда, по суті, підтвердили, що ефективна політика економічного відновлення – це не про відбудову втраченого чи погіршеного, а про концепт «відновити й забезпечити ґрунт для якісно вищої траєкторії зростання».

Саме тому, вже в цей період в науковому дискурсі наростали аргументи на користь ролі держави у всіх цих процесах. Так, П. Бурнхем у праці [13,

с. 8–18] дедалі більше зміщує акцент із суто економічної реконструкції на інституційно-політичні механізми її впровадження. Післявоєнне відновлення національної економіки аналізується крізь призму державної стратегії, міжнародної технічної фінансово-економічної підтримки, фінансової політики, реалізації плану Маршалла та імплементації більш дієвих адаптаційних державних стратегій. Економічне відновлення вважається результатом взаємодії економічної політики, становлення системи інститутів та інтеграції соціально-економічної системи країни в міжнародне середовище. Якщо розглядати викладені ідеї в контексті інноваційного відновлення, то, на думку автора, можна обґрунтувати положення: технологічне та структурне оновлення, беззаперечно, є одними з провідних чинників швидкої і ефективної трансформації економічної системи, проте самі по собі ці зміни все ще не забезпечують відновлення в повній мірі, яке, окрім того, потребує вибудування відповідної інституційної та політичної архітектури.

У 2000–2010-х рр. економічне відновлення головно розглядалося як повернення економіки до траєкторії зростання, адже після кризи вона не завжди автоматично повертається до попереднього рівня розвитку. Відповідно, відновлення потребує цілеспрямованої макроекономічної політики, інвестицій, зовнішньої підтримки та структурних змін.

Так, у монографії Г. дель Кастілло розвинуто концепцію постконфліктного економічного відновлення як складного багатофакторного процесу, згідно з яким виникає потреба в одночасному відновленні ділової активності й елементів інституційного середовища, поліпшенні інвестиційного середовища та зміцненні соціальної стабільності [14, с. 19–24]. Відтак, економічне відновлення – це не обмежена в часі програма покращення наявної виробничої інфраструктури, а довгострокова поетапна трансформація економічних і інституційних систем країни. Що стосується врахування цієї концепції під час планування й реалізації інноваційного відновлення України, то висновок такий: реконструкція має поєднуватися з інституційною та структурною модернізацією.

За такої візії, як це справедливо підкреслено в публікації за редакцією С. Бараката, реконструкція прямим і безпосереднім чином пов'язана з розвитком [15, с. 7–23]. У цій праці, за результатами аналізу досвіду Афганістану, Руанди, Косова, Сомалі, Індонезії та інших постконфліктних територій, зроблено висновок про необхідність довгострокового підходу, за якого реконструкція закладає умови для відновлення функціонування економі-

ки, сталого розвитку та посилення здатності суспільства адаптуватися до нових умов. При цьому, з урахуванням проблематики розвитку економіки, подолання бідності, модернізації інфраструктури, посилення інституційної спроможності системи державного управління, отримання та раціонального використання гуманітарної допомоги, вирішення проблем житла, охорони здоров'я, збереження людського потенціалу.

ВИСНОВКИ

За результатами аналізу еволюції наукових поглядів на економічні кризи та політику виходу з них, обґрунтовано, що економічне відновлення доцільно розглядати як цілеспрямований, системний і довгостроковий процес відновлення втраченого економічного потенціалу, реконструкції та модернізації його матеріально-технологічної основи й одночасної структурної й інституційної трансформації на основі інновацій, знань і новітніх технологій, що забезпечує перехід економіки до якісно нової ефективної та стійкої моделі розвитку. Складовими економічного відновлення розглядаються процеси: повернення, реконструкції, модернізації та трансформації, які взаємопов'язані. Відновлення забезпечує повернення функціональної спроможності економіки та її втраченого потенціалу; реконструкція спрямована на відбудову і перебудову фізичної, виробничої та інфраструктурної бази; модернізація передбачає її технологічне, структурне та інституційне оновлення; трансформація означає глибоку зміну структури і механізмів функціонування економічної системи.

Економічна природа інноваційного відновлення проявляється у технологічному (впровадження нових технологій і підвищення продуктивності), структурному (формування нової галузевої та секторальної структури з вищою часткою високотехнологічних виробництв), інвестиційному (концентрація капіталу на проектах з високим інноваційним і мультиплікативним ефектом), інституційному (створення сприятливого середовища для інновацій та ефективної взаємодії держави, бізнесу і науки), людському (відновлення та нагромадження інтелектуального й кадрового потенціалу), цифровому (цифрова трансформація економічних і управлінських процесів), екологічному (перехід до ресурсоефективної та низьковуглецевої моделі) і просторовому (формування інноваційних екосистем, кластерів і нових центрів економічного зростання) аспектах. Своєю чергою, предметами інноваційного відновлення є: відновлення економічного потенціалу, інноваційна реконструкція та модернізація виробничо-інфраструктурної бази, розвиток науки, технологій і людського капіталу,

цифрова та зелена трансформація, структурна перебудова економіки, інституційне забезпечення та інтеграція до європейських і глобальних ланцюгів створення вартості.

Перспективним напрямом подальших досліджень у цій сфері є удосконалення методики аналізу ефективності реалізації державної політики економічного відновлення національного господарства. ■

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Іванов С. Економічне відновлення і розвиток країн після збройних конфліктів та воєн: невтрачені можливості для України. *Економіка України*. 2019. № 1 (686). С. 75–89.
DOI: <https://doi.org/10.15407/economyukr.2019.01.075>
2. Бородина О. А., Ляшенко В. І. Повоєнне відновлення економіки: світовий досвід та спроба його адаптації для України. *Вісник економічної науки України*. 2022. № 1 (42). С. 121–134.
DOI: [https://doi.org/10.37405/1729-7206.2022.1\(42\).121-134](https://doi.org/10.37405/1729-7206.2022.1(42).121-134)
3. Підорицева І. Післявоєнне відновлення Європи: досвід та уроки для України. *Журнал європейської економіки*. 2022. Т. 21. № 2 (81). С. 190–207. URL: <https://jeej.wunu.edu.ua/index.php/ukjee/article/view/1592/1592>
4. Кіндзерський Ю. Повоєнне відновлення промисловості України: виклики та особливості політики. *Економічний аналіз*. 2022. Т. 32. № 2. С. 101–117.
DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2022.02.101>
5. Скрипниченко М. І. Макроекономічні оцінки та прогнози повоєнного відновлення економіки України. *Економічна теорія*. 2022. № 2. С. 29–43.
DOI: <https://doi.org/10.15407/etet2022.02.029>
6. Даниленко А. І., Єршова Г. В. Повоєнне відновлення економіки: основні фактори впливу та світовий досвід для України. *Фінанси України*. 2023. № 6. С. 10–33.
DOI: <https://doi.org/10.33763/finukr2023.06.010>
7. Зверяков М. І. Формування моделі економічного розвитку в нових історичних реаліях. *Економіка України*. 2022. № 8 (729). С. 3–19.
DOI: <https://doi.org/10.15407/economyukr.2022.08.003>
8. Педченко Н. С., Нестуля Ю. О., Кудаський О. М., Педченко М. Г. Інноваційна екосистема відновлення національної економіки України: теоретичний аспект. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі*. 2023. Вип. 4 (110). С. 56–60.
DOI: <https://doi.org/10.37734/2409-6873-2023-4-8>
9. Cole G. D. H. Economic Reconstruction. *Nature*. 1943. Vol. 152. P. 312–314.
DOI: <https://doi.org/10.1038/152312a0>

10. Hirschman A. O. The Strategy of Economic Development. New Haven : Yale University Press, 1958. 217 p.
11. Dornbusch R., Nödling W., Layard R. (eds.). Postwar Economic Reconstruction and Lessons for the East Today. Cambridge, MA : MIT Press, 1993. 263 p.
12. Ellwood D. W. Rebuilding Europe: Western Europe, America and Postwar Reconstruction. London: Longman/Routledge, 1992. 286p. <https://www.taylorfrancis.com/books/mono/10.4324/9781315846569/rebuilding-europe-david-ellwood>
13. Burnham P. The Political Economy of Postwar Reconstruction. London : Palgrave Macmillan, 1990. XIV, 228 p.
DOI: <https://doi.org/10.1007/978-1-349-20553-0>
14. Castillo del G. Rebuilding War-Torn States: The Challenge of Post-Conflict Economic Reconstruction. Oxford : Oxford University Press, 2008.
DOI: 10.1093/acprof:oso/9780199237739.001.0001
15. Barakat S. (ed.). After the Conflict: Reconstruction and Development in the Aftermath of War. London : I. B. Tauris / Bloomsbury Academic, 2010. 328 p. <https://dokumen.pub/after-the-conflict-reconstruction-and-development-in-the-aftermath-of-war-9780755622757-9781848854178.html>

REFERENCES

- Barakat S. (2010). *After the Conflict: Reconstruction and Development in the Aftermath of War*. London: I. B. Tauris / Bloomsbury Academic. <https://dokumen.pub/after-the-conflict-reconstruction-and-development-in-the-aftermath-of-war-9780755622757-9781848854178.html>
- Borodina O. A. & Liashenko V. I. (2022). Povoienne vidnovlennia ekonomiky: svitovyi dosvid ta sproba yoho adaptatsii dlia Ukrainy [Post-war economic recovery: world experience and an attempt to adapt it for Ukraine]. *Visnyk ekonomichnoi nauky Ukrainy*, 1 (42), 121–134. [https://doi.org/10.37405/1729-7206.2022.1\(42\).121-134](https://doi.org/10.37405/1729-7206.2022.1(42).121-134)
- Burnham P. (1990). *The Political Economy of Postwar Reconstruction*. London: Palgrave Macmillan. <https://doi.org/10.1007/978-1-349-20553-0>
- Castillo del G. (2008). *Rebuilding War-Torn States: The Challenge of Post-Conflict Economic Reconstruction*. Oxford: Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780199237739.001.0001>
- Cole G. D. H. (1943). Economic Reconstruction. *Nature*, 152, 312–314. <https://doi.org/10.1038/152312a0>
- Danylenko A. I. & Yershova H. V. (2023). Povoienne vidnovlennia ekonomiky: osnovni faktory vplyvu ta svitovyi dosvid dlia Ukrainy [Post-war economic recovery: main influence factors and world experience for Ukraine]. *Finansy Ukrainy*, 6, 10–33. <https://doi.org/10.33763/finukr2023.06.010>
- Dornbusch R., Nödling W. & Layard R. (1993). *Postwar Economic Reconstruction and Lessons for the East Today*. Cambridge, MA: MIT Press.

Ellwood D. W. (1992). *Rebuilding Europe: Western Europe, America and Postwar Reconstruction*. London: Longman/Routledge. <https://www.taylorfrancis.com/books/mono/10.4324/9781315846569/rebuilding-europe-david-ellwood>

Hirschman A. O. (1958). *The Strategy of Economic Development*. New Haven: Yale University Press.

Ivanov S. (2019). Ekonomichne vidnovlennia i rozvytok krain pislia zbroinykh konfliktiv ta voien: nevtracheni mozhlyvosti dlia Ukrainy [Economic recovery and development of countries after armed conflicts and wars: unlost opportunities for Ukraine]. *Ekonomika Ukrainy*, 1 (686), 75–89. <https://doi.org/10.15407/economyukr.2019.01.075>

Kindzerskyi Yu. (2022). Povoienne vidnovlennia promyslovosti Ukrainy: vyklyky ta osoblyvosti polityky [Post-war recovery of Ukraine's industry: challenges and policy features]. *Ekonomichnyi analiz*, 2(32), 101–117. <https://doi.org/10.35774/econa2022.02.101>

Pedchenko N. S., Nestulia Yu. O., Kudatskyi O. M. & Pedchenko M. H. (2023). Innovatsiina ekosystema vidnovlennia natsionalnoi ekonomiky Ukrainy: teoretychnyi aspekt [Innovative ecosystem of restoration of the national economy of Ukraine: theoretical aspect]. *Naukovy visnyk Poltavskoho universytetu ekonomiky i torhivli*, 4 (110), 56–60. <https://doi.org/10.37734/2409-6873-2023-4-8>

Pidorycheva I. (2022). Pislivoienne vidnovlennia Yevropy: dosvid ta uroky dlia Ukrainy [Post-war recovery of Europe: experience and lessons for Ukraine]. *Zhurnal yevropeiskoi ekonomiky*, 2 (81)(21), 190–207. <https://jeej.wunu.edu.ua/index.php/ukjee/article/view/1592/1592>

Skrypnychenko M. I. (2022). Makroekonomichni otsinky ta prohnozy povoiennoho vidnovlennia ekonomiky Ukrainy [Macroeconomic estimates and forecasts of the post-war recovery of Ukraine's economy]. *Ekonomichna teoriia*, 2, 29–43. <https://doi.org/10.15407/et2022.02.029>

Zvieriakov M. I. (2022). Formuvannia modeli ekonomichnoho rozvytku v novykh istorychnykh realiakh [Formation of the economic development model in new historical realities]. *Ekonomika Ukrainy*, 8 (729), 3–19. <https://doi.org/10.15407/economyukr.2022.08.003>

Дослідження не отримувало зовнішнього фінансування.
Автор заявляє про відсутність конфлікту інтересів.
Під час підготовки роботи інструменти ШІ не використовувалися.

Стаття надійшла до редакції / Received: 24.07.2026
Статтю прийнято до публікації / Accepted: 10.08.2026
Оприлюднено / Published: 08.10.2026